

ГЛОСАРІЙ

Булінг (цькування), тобто діяння (дії або бездіяльність) учасників освітнього процесу, які полягають у психологічному, фізичному, економічному, сексуальному насильстві, в тому числі із застосуванням засобів електронних комунікацій, що вчиняються стосовно малолітньої чи неповнолітньої особи та (або) такою особою до інших учасників освітнього процесу, внаслідок чого могла бути чи була завдана шкода психічному або фізичному здоров'ю постраждалої особи.

Типовими ознаками булінгу (цькування), можуть бути:

- систематичність (повторюваність);
- наявність сторін – кривдник (булер), постраждала особа (жертва), спостерігачі (за їх наявності);
- дії або бездіяльність кривдника, наслідком яких є заподіяння психічної та/або фізичної шкоди, приниження, страх, тривога, підпорядкування постраждалої особи інтересам кривдника (булера), та/або спричинення її соціальної ізоляції»;

Дискримінація - ситуація, за якої особа та/або група осіб за їх ознаками раси, кольору шкіри, політичних, релігійних та інших переконань, статі, віку, інвалідності, етнічного та соціального походження, громадянства, сімейного та майнового стану, місця проживання, мовними або іншими ознаками, які були, є та можуть бути дійсними або припущеними (далі - певні ознаки), зазнає обмеження у визнанні, реалізації або користуванні правами і свободами в будь-якій формі, встановленій цим Законом, крім випадків, коли таке обмеження має правомірну, об'єктивно обґрунтовану мету, способи досягнення якої є належними та необхідними¹;

Непряма дискримінація - ситуація, за якої внаслідок реалізації чи застосування формально нейтральних правових норм, критеріїв оцінки, правил, вимог чи практики для особи та/або групи осіб за їх певними ознаками виникають менш сприятливі умови або становище порівняно з іншими особами та/або групами осіб, крім випадків, коли їх реалізація чи застосування має правомірну, об'єктивно обґрунтовану мету, способи досягнення якої є належними та необхідними²;

Пряма дискримінація - ситуація, за якої з особою та/або групою осіб за їх певними ознаками поведуться менш прихильно, ніж з іншою особою та/або групою осіб в аналогічній ситуації, крім випадків, коли таке поводження має правомірну, об'єктивно обґрунтовану мету, способи досягнення якої є належними та необхідними³

Дискримінація за ознакою статі - ситуація, за якої особа та/або група осіб за ознаками статі, які були, є та можуть бути дійсними або припущеними, зазнає обмеження у визнанні, реалізації або користуванні правами і свободами або привілеями в будь-якій формі, встановленій Законом України "Про засади запобігання та протидії дискримінації в Україні" ([5207-17](#)), крім випадків, коли такі обмеження або привілеї мають правомірну об'єктивно обґрунтовану мету, способи досягнення якої є належними та необхідними; { Абзац четвертий статті 1 в редакції Закону N 2229-VIII ([2229-19](#)) від 07.12.2017 }⁴

¹ **ЗАКОН УКРАЇНИ** "Про засади запобігання та протидії дискримінації в Україні" (Відомості Верховної Ради (ВВР), 2013, № 32, ст.412) {Із змінами, внесеними згідно із Законом [№ 1263-VII від 13.05.2014](#), ВВР, 2014, № 27, ст.915}

² **ЗАКОН УКРАЇНИ** "Про засади запобігання та протидії дискримінації в Україні" (Відомості Верховної Ради (ВВР), 2013, № 32, ст.412) {Із змінами, внесеними згідно із Законом [№ 1263-VII від 13.05.2014](#), ВВР, 2014, № 27, ст.915}

³ **ЗАКОН УКРАЇНИ** "Про засади запобігання та протидії дискримінації в Україні" (Відомості Верховної Ради (ВВР), 2013, № 32, ст.412) {Із змінами, внесеними згідно із Законом [№ 1263-VII від 13.05.2014](#), ВВР, 2014, № 27, ст.915}

⁴ **ЗАКОН УКРАЇНИ** "Про забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків"

Утиск - небажана для особи та/або групи осіб поведінка, метою або наслідком якої є приниження їх людської гідності за певними ознаками або створення стосовно такої особи чи групи осіб напруженої, ворожої, образливої або зневажливої атмосфери⁵

Позитивні дії - підбурювання до дискримінації - вказівки, інструкції або заклики до дискримінації стосовно особи та/або групи осіб за їх певними ознаками⁶

Позитивні дії - спеціальні тимчасові заходи, що мають правомірну об'єктивно обґрунтовану мету, спрямовану на усунення юридичної чи фактичної нерівності у можливостях жінок і чоловіків щодо реалізації прав і свобод, встановлених Конституцією (254к/96-ВР) і законами України; { Абзац п'ятий статті 1 в редакції Закону N 2229-VIII (2229-19) від 07.12.2017 }⁷

Сексуальні домагання - дії сексуального характеру, виражені словесно (погрози, залякування, непристойні зауваження) або фізично (доторкання, поплескування), що принижують чи ображають осіб, які перебувають у відносинах трудового, службового, матеріального чи іншого підпорядкування⁸

Насильство за ознакою статі - діяння, спрямовані проти осіб через їхню стать, або поширені в суспільстві звичаї чи традиції (стереотипні уявлення про соціальні функції (становище, обов'язки тощо) жінок і чоловіків), або діяння, що стосуються переважно осіб певної статі чи зачіпають їх непропорційно, які завдають фізичної, сексуальної, психологічної або економічної шкоди чи страждань, включаючи погрози таких дій, у публічному або приватному житті; { Статтю 1 доповнено новим абзацом згідно із Законом N 2229-VIII (2229-19) від 07.12.2017 }⁹

Кривдник - особа, яка вчинила насильство за ознакою статі; { Статтю 1 доповнено новим абзацом згідно із Законом N 2229-VIII (2229-19) від 07.12.2017 }¹⁰

Дитина-кривдник - особа, яка не досягла вісімнадцятирічного віку та вчинила насильство за ознакою статі; { Статтю 1 доповнено новим абзацом згідно із Законом N 2229-VIII (2229-19) від 07.12.2017 }¹¹

Дитина-кривдник - особа, яка не досягла 18 років та вчинила домашнє насильство у будь-якій формі;¹²

Запобігання насильству за ознакою статі - система заходів, що здійснюються органами виконавчої влади, органами місцевого самоврядування, підприємствами, установами та організаціями, а також громадянами України, іноземцями та особами без громадянства, які перебувають в Україні на законних підставах, спрямованих на підвищення рівня обізнаності суспільства щодо насильства за ознакою статі, його причин і наслідків, на формування нетерпимого ставлення до насильства за ознакою статі, викорінення дискримінаційних уявлень про соціальні ролі та обов'язки жінок і чоловіків, а також будь-яких звичаїв і традицій, що на них ґрунтуються; { Статтю 1 доповнено новим абзацом згідно із Законом N 2229-VIII (2229-19) від 07.12.2017 }¹³

Гендерна рівність - рівний правовий статус жінок і чоловіків та рівні можливості для його реалізації, що дозволяє особам обох статей брати рівну участь у всіх сферах життєдіяльності суспільства¹⁴

⁵ **ЗАКОН УКРАЇНИ** “ Про засади запобігання та протидії дискримінації в Україні” (Відомості Верховної Ради (ВВР), 2013, № 32, ст.412) {Із змінами, внесеними згідно із Законом [№ 1263-VII від 13.05.2014](#), ВВР, 2014, № 27, ст.915}

⁶ **ЗАКОН УКРАЇНИ** “ Про засади запобігання та протидії дискримінації в Україні” (Відомості Верховної Ради (ВВР), 2013, № 32, ст.412) {Із змінами, внесеними згідно із Законом [№ 1263-VII від 13.05.2014](#), ВВР, 2014, № 27, ст.915}

⁷ **ЗАКОН УКРАЇНИ** “Про забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків”

⁸ **ЗАКОН УКРАЇНИ** “Про забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків”

⁹ **ЗАКОН УКРАЇНИ** “Про забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків”

¹⁰ **ЗАКОН УКРАЇНИ** “Про забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків”

¹¹ **ЗАКОН УКРАЇНИ** “Про забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків”

¹² **З а к о н** **У к р а ї н и** “ Про запобігання та протидію домашньому насильству”

¹³ **ЗАКОН УКРАЇНИ** “Про забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків”

¹⁴ **ЗАКОН УКРАЇНИ** “Про забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків”

Домашнє насильство - діяння (дії або бездіяльність) фізичного, сексуального, психологічного або економічного насильства, що вчиняються в сім'ї чи в межах місця проживання або між родичами, або між колишнім чи теперішнім подружжям, або між іншими особами, які спільно проживають (проживали) однією сім'єю, але не перебувають (не перебували) у родинних відносинах чи у шлюбі між собою, незалежно від того, чи проживає (проживала) особа, яка вчинила домашнє насильство, у тому самому місці, що й постраждала особа, а також погрози вчинення таких діянь¹⁵

Запобігання домашньому насильству - система заходів, що здійснюються органами виконавчої влади, органами місцевого самоврядування, підприємствами, установами та організаціями, а також громадянами України, іноземцями та особами без громадянства, які перебувають в Україні на законних підставах, та спрямовані на підвищення рівня обізнаності суспільства щодо форм, причин і наслідків домашнього насильства, формування нетерпимого ставлення до насильницької моделі поведінки у приватних стосунках, небайдужого ставлення до постраждалих осіб, насамперед до постраждалих дітей, викорінення дискримінаційних уявлень про соціальні ролі та обов'язки жінок і чоловіків, а також будь-яких звичаїв і традицій, що на них ґрунтуються¹⁶

Дитина, яка постраждала від домашнього насильства (далі - постраждала дитина), - особа, яка не досягла 18 років та зазнала домашнього насильства у будь-якій формі або стала свідком (очевидцем) такого насильства¹⁷

Економічне насильство - форма домашнього насильства, що включає умисне позбавлення житла, їжі, одягу, іншого майна, коштів чи документів або можливості користуватися ними, залишення без догляду чи піклування, перешкоджання в отриманні необхідних послуг з лікування чи реабілітації, заборону працювати, примушування до праці, заборону навчатися та інші правопорушення економічного характеру¹⁸

Психологічне насильство - форма домашнього насильства, що включає словесні образи, погрози, у тому числі щодо третіх осіб, приниження, переслідування, залякування, інші діяння, спрямовані на обмеження волевиявлення особи, контроль у репродуктивній сфері, якщо такі дії або бездіяльність викликали у постраждалої особи побоювання за свою безпеку чи безпеку третіх осіб, спричинили емоційну невпевненість, нездатність захистити себе або завдали шкоди психічному здоров'ю особи¹⁹

Сексуальне насильство - форма домашнього насильства, що включає будь-які діяння сексуального характеру, вчинені стосовно повнолітньої особи без її згоди або стосовно дитини незалежно від її згоди, або в присутності дитини, примушування до акту сексуального характеру з третьою особою, а також інші правопорушення проти статевої свободи чи статевої недоторканості особи, у тому числі вчинені стосовно дитини або в її присутності²⁰

Фізичне насильство - форма домашнього насильства, що включає ляпаси, стусани, штовхання, щипання, шмагання, кусання, а також незаконне позбавлення волі, нанесення побоїв, мордування, заподіяння тілесних ушкоджень різного ступеня тяжкості, залишення в небезпеці, ненадання допомоги особі, яка перебуває в небезпечному для життя стані, заподіяння смерті, вчинення інших правопорушень насильницького характеру²¹

¹⁵ Закон України “Про запобігання та протидію домашньому насильству”

¹⁶ Закон України “Про запобігання та протидію домашньому насильству”

¹⁷ Закон України “Про запобігання та протидію домашньому насильству”

¹⁸ Закон України “Про запобігання та протидію домашньому насильству”

¹⁹ Закон України “Про запобігання та протидію домашньому насильству”

²⁰ Закон України “Про запобігання та протидію домашньому насильству”

²¹ Закон України “Про запобігання та протидію домашньому насильству”